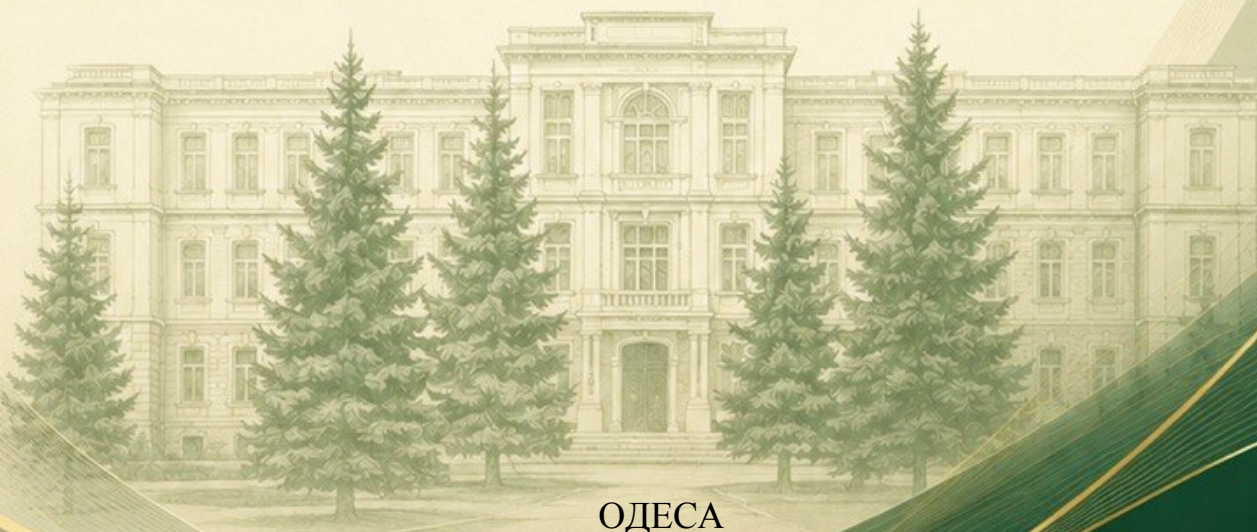

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціальної сфери

«ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ, МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ»

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
У МЕЖАХ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ (СТАЖУВАННЯ)
6 червня 2026 року*

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/Zbarska2026>

УДК: 378:159.955:376.37

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи.

Листопад Олексій Анатолійович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Університету Ушинського.

Соколова Ганна Борисівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, директор Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та спеціальної освіти.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 р.)*

Рецензенти:

Форосян Ольга Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.

Литовченко Світлана Віталіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями сенсорного розвитку, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

«Трансформація освітнього процесу в закладах вищої освіти: інноваційні підходи, методи та технології навчання»: збірник матеріалів конференції у межах всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації (стажування). Одеса : Університет Ушинського, 2026. 167 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, присвячені актуальним питанням трансформації освітнього процесу в закладах вищої освіти, упровадженню інноваційних підходів, методів і технологій навчання, а також сучасним практикам у спеціальній освіті, логопедії та інклюзивному навчанні.

У представлених матеріалах науковці висвітлюють теоретичні й практичні аспекти модернізації освітнього середовища, розглядають ефективні форми організації навчання у ЗВО, аналізують можливості застосування інноваційних педагогічних технологій та окреслюють сучасні підходи до роботи в умовах спеціальної й інклюзивної освіти.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

3. Тимофєєва О. Організація самостійної англомовної підготовки майбутніх фахівців морської галузі . Актуальні питання гуманітарних наук. Випуск 56, том 3, 2022. С. 213 – 219. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/56-3-33>

4. Томашевська А. Розвиток мотивації до вивчення іноземної мови у студента-медика як джерело професійного удосконалення. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 45. 2022. 213–216. URL: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/45/44.pdf>

БОЙКО Світлана Петрівна

ЛОГОПЕДИЧНИЙ СУПРОВІД ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗНМ ЯК ЧИННИК ЇХНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ГРУПИ

Логопедичний супровід дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) в умовах інклюзивної групи є не просто набором корекційних вправ, а системним, багатоаспектним процесом, що безпосередньо впливає на їхнє соціальне становлення. І хоча на перший погляд здається, що основне завдання логопеда – подолати фонетико-фонематичні та лексико-граматичні дефекти, але варто відзначити, що його діяльність є більш обширною та багатоаспектною, адже мовлення – це головний інструмент соціальної взаємодії, і без його розвитку дитина з ЗНМ може отримати серйозні проблеми в процесі соціалізації в дитячому колективі, навіть якщо формально вона перебуває в інклюзивному середовищі, а все це може здійснити негативний вплив на подальший всебічний розвиток дитини, а тому, є впевненість у тому, що ця тема є надзвичайно актуальною та важливою для детального аналізу та вивчення.

Окремо варто наголосити про те, що окреслена проблема знайшла належне віддзеркалення у сучасних науково-педагогічних працях українських дослідників. Аналіз стану розробки окресленої проблеми свідчить про те, що феномен логопедичного супроводу дітей старшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) як детермінанти їхнього соціального становлення в умовах інклюзивного простору перебуває в центрі уваги багатьох сучасних науковців. У працях О. Москальової, Н. Стельмах, С. Щербець, М. Гідікової, О. Парубської, С. Бойко, А. Куренкової, Е. Данілявічуте, С. Савчин, Г. Соколової та інших дослідників детально обґрунтовано різні аспекти цієї багатогранної теми.

Зокрема, науковий доробок зазначених авторів дозволяє констатувати, що питання корекційно-розвиткової роботи та соціальної адаптації дошкільників із

мовленнєвими порушеннями розроблено на глибокому методологічному та практичному рівнях [1]. Дослідниками всебічно вивчено закономірності мовленнєвого онтогенезу в умовах дизонтогенічного розвитку, розкрито специфіку формування комунікативної компетентності дітей із ЗНМ, а також визначено психолого-педагогічні умови, що забезпечують їхню успішну інтеграцію у середовище однолітків. Значна увага в роботах науковців приділяється моделюванню інклюзивного освітнього середовища, яке виступає базовим чинником соціалізації, де логопедичний супровід розглядається не як ізольований процес подолання мовленнєвих дефектів, а як цілісна, системна та командна взаємодія фахівців, спрямована на компенсацію первинних і вторинних порушень, розвиток особистісного потенціалу дитини та її фасилітацію у соціумі.

Перш за все, варто уточнити, що старший дошкільний вік (5-7 років) є критичним для формування так званої «соціальної компетентності». У дітей з ЗНМ, на жаль, спостерігається не лише бідність активного словника чи труднощі узгодження слів у реченні. У них, як правило, порушується комунікативна функція мовлення: вони не можуть адекватно ініціювати діалог, підтримувати його, розуміти підтекст висловлювань однолітків, а головне – виражати власні емоції та наміри соціально прийнятними мовленнєвими засобами. І ось тут логопедичний супровід в інклюзивній групі набуває зовсім іншого, соціально-орієнтованого забарвлення. Логопед уже не працює у вакуумі своєї окремої кімнати, він стає невидимим мостом між дитиною та соціумом групи [2]. Ключовою особливістю такого супроводу є його контекстність. Якщо в звичайних логопедичних групах (моногрупах) дитина перебуває в однорідному середовищі інших дітей із мовленнєвими порушеннями, де всі говорять «однаково неправильно», то в інклюзивній групі вона стикається з нормотиповими однолітками. Це створює як величезні ризики (знуцання, ізоляція, низька самооцінка), так і унікальні можливості для соціального становлення, які неможливі без кваліфікованого логопедичного втручання.

Отже, детально опишемо механізми цього впливу. Перший механізм – формування комунікативних навичок не як абстрактних, а як ситуативних. Логопед не вчить дитину з ЗНМ абстрактному діалогу про «маму та кулю». Натомість він спостерігає за вільною грою в інклюзивній групі, помічає момент, коли дитина намагається приєднатися до гурту нормотипових дітей, але не може сформулювати прохання. І тоді він втручається не директивно, а через модельовану ситуацію: «Дивись, Андрійко буде гараж. Що ти можеш йому сказати? А якщо ти скажеш "Дай", він не зрозуміє. Спробуй: "Андрію, можна я поставлю свою машинку поруч?"». Тобто логопед працює на стику корекції та посередництва. Він буквально перекладає егоцентричне або аграматичне мовлення дитини з ЗНМ на мову, зрозумілу для оточення. І це має подвійний соціальний ефект: по-перше, дитина з ЗНМ отримує позитивне

підкріплення (її прийняли в гру), по-друге, нормотипові діти бачать, що з нею «можна мати справу», і їхні стереотипи руйнуються.

Другий, не менш важливий аспект – це розвиток соціального прогнозування та рефлексії. Діти із ЗНМ часто імпульсивні, вони не вміють передбачати реакцію іншого на свої слова чи дії. Логопедичний супровід в інклюзивному середовищі передбачає систематичне тренування навичок «стоп-контролю» в мовленнєвих актах. Наприклад, логопед у спеціально організованій ігровій ситуації (яка одночасно є і логопедичним заняттям, і соціальною практикою) пропонує дитині з ЗНМ обрати з двох варіантів фраз:

«Віддай, це моє!» або «Може, пограємо разом? Дай, будь ласка». І далі вони разом імітують реакцію однолітків на кожен варіант. Це не просто формування граматично правильної фрази, це глибинне соціальне навчання, завдяки якому дитина починає розуміти, що мовлення – це інструмент впливу, який може як зруйнувати стосунки, так і налагодити їх. І що важливо, ці знання одразу ж переносяться в реальне життя групи, бо поруч граються діти без порушень, і реакція їхня справжня, а не ігрова [3].

Нарешті, третій пласт – це робота із соціальною ідентичністю та подолання мовленнєвої тривожності. Діти із ЗНМ до старшого дошкільного віку вже, на жаль, мають досвід комунікативних невдач. Вони часто соромляться свого мовлення, уникають публічних висловлювань, або навпаки, привертають до себе увагу афективною поведінкою. В умовах інклюзивної групи логопед разом із психологом (і це важливий міждисциплінарний зв'язок) створює «безпечний комунікативний простір». Це не означає, що всі помилки ігноруються. Зовсім ні. Але логопед навчає дитину з ЗНМ навичкам самопрезентації через так зване «опорне мовлення» – короткі, чіткі, соціально прийнятні фрази, які дитина може використовувати у складних для неї моментах. Наприклад, замість того, щоб мовчати, коли в неї запитують, вона може сказати: «Зараз я подумаю трохи». Або: «Повтори, будь ласка, я не зрозумів». Це елементарні, але неймовірно важливі соціальні «рятувальні кола», які запобігають комунікативній катастрофі. Окремо варто сказати про організаційну сторону логопедичного супроводу як чинника соціального становлення. В інклюзивній групі логопед не обмежується індивідуальними заняттями (хоча вони, безумовно, необхідні для постановки звуків чи роботи над складною структурою речення) [4]. Головна особливість – це включені корекційні моменти в режимні процеси та спільну діяльність. Наприклад, під час ранкового кола логопед сидить поруч із дитиною з ЗНМ і допомагає їй

«перекласти» бажання розповісти новину з однослівних конструкцій у зв'язне повідомлення. Або під час збирання на прогулянку він ненав'язливо тренує використання присвійних займенників через соціальний контекст («Дай мені мою шапку, а ти візьми свою»). Вихователь групи, отримуючи від логопеда методичні рекомендації, також включається в цю роботу. Таким чином створюється єдине корекційно-соціальне середовище, де дитина з ЗНМ

постійно перебуває в ситуації мовленнєвої практики, але ця практика не травмує, а підтримує.

І головний підсумок, який підтверджує, що логопедичний супровід є саме чинником соціального становлення, а не просто навчання мовлення як такого: випускник інклюзивної групи із ЗНМ, з яким системно працював логопед у контексті групових взаємин, демонструє не лише значно чистіше звуковимовлення чи багатший словник, а головне – він уміє дружити, домовлятися, захищати себе вербально, розуміти емоції інших і регулювати власну поведінку за допомогою мовлення. Він соціально адаптований, і це набагато важливіше, ніж ідеальна вимова однієї літери «р». І саме тому логопед в інклюзії – це не просто технічний фахівець з корекції, а ключовий агент соціалізації, без якого інклюзія перетворюється на свою повну протилежність.

Список використаних джерел:

1. Данілавичюте Е. Сучасне нейро-психо-лінгво-синергетичне підґрунтя організації логопедичного супроводу осіб з особливими мовленнєвими потребами (вітчизняна концепція нейрологопедії). Особлива дитина: навчання і виховання 116.4 (2024): с. 8-29.

2. Куренкова А. Інноваційні технології мовленнєвого розвитку дітей з ЗНМ в роботі вчителя-логопеда. Актуальні питання гуманітарних наук 2.62 (2023): с. 248-254.

3. Форостян О. Логопедичний супровід дітей із тяжкими порушеннями мовлення в умовах логопедичного пункту. Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції). - Одеса: С. 215-219.

4. Куренкова А. С. Бойко. Візуалізація інформації в логопедії: потенціал інтерактивної інфографіки для дітей старшого дошкільного віку з порушеннями мовлення. Педагогічна інноватика: сучасність та перспективи 4 (2024): с. 45-50.

ГЕРАСИМОВА Інна Володимирівна

НЕЙРОБІОЛОГІЯ МОВЛЕННЯ: СИСТЕМНА АРХІТЕКТУРА, ФУНКЦІОНАЛЬНА ДИНАМІКА ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розуміння того, як людський мозок опрацьовує мову, пройшло фундаментальну трансформацію від перших спостережень за пацієнтами з локальними ураженнями в ХІХ столітті до сучасних уявлень про динамічні, розподілені нейронні мережі [3, 4]. Мовлення є однією з найскладніших когнітивних функцій людини, що залучає складну взаємодію між сприйняттям, моторним контролем та семантичною обробкою.

Фроленкова Надія Олександрівна Теоретичні підходи до формування професійної готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи в інклюзивних групах	85
Холтобіна Олександра Устинівна Цифрова трансформація в дошкільній освітній простір – виклик сьогодення	90
Черних Даріко Абесаломівна Імерсивні технології у початковій математичній освіті: візуальні новели та доповнена реальність як засоби формування геометричних уявлень	92
Черненко Наталія Миколаївна Стратегії підготовки магістрів педагогічних спеціальностей в умовах сучасних викликів та ризиків	97
Шкороподо Олександр Сергійович Інноваційні технології навчання фізики як інструмент управління якістю освітнього процесу	100
Шурман Маргарита Іванівна Сучасні технології та їх впровадження на уроках НУШ	103
Секція 2 : Сучасні практики в спеціальній освіті, логопедії та інклюзивному навчанні	
Бичкова Світлана Сергіївна Окремі питання захисту права власності в контексті реформування цивільного законодавства України	107
Бойко Ганна Анатоліївна Роль мотивації в самостійній роботі з формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх інженерів	109
Бойко Світлана Петрівна Логопедичний супровід дітей старшого дошкільного віку із знм як чинник їхнього соціального становлення в умовах інклюзивної групи	111